



BUCUREȘTI,  
21-25 noiembrie 2007

TÂRGUL INTERNAȚIONAL „GAUDEAMUS.  
CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ” – EDIȚIA A XIV-A

## Speranță pentru viitorul cărții

Credincios promisiunii făcute sieși și cititorilor de a dăru-i integrală *Isac Bashevis Singer* în română, idiștul *Anton Celaru* a terminat de șlefuit recent o nouă bijuterie literară din creația laureatului cu Premiul Nobel pentru literatură, dovedind - așa cum

recomanda volumul „Pierdut în America” redactorul de carte *Willy Auerbach* - că „handicapul unei limbi de circulație restrânsă poate fi depășit de forța și originalitatea produsului literar”. Împreună cu „Un tânăr în căutarea iubirii” și „Un băiat în căutarea lui Dumnezeu”, „Pierdut în America” face parte dintr-o trilogie pe care scriitorul o subintitula autoironic „O contribuție autobiografică pe care nu am avut niciodată intenția să o scriu”. Asupra cărții pentru copii, ediție bilingvă, română și engleză, „Cine a sustras spectacolul?” - „Who Stole the Show?”, de *Nava Semel*, mi-a atras atenția, într-o pauză de lansare, directorul *Hasefer*-ului,

„Locul care te învață să visezi cu ochii deschiși”

care a scos cartea, scriitorul *Ștefan Iureș*. „Cine a sustras spectacolul?” e un amestec de poezie și proză, în care se fac simțite, în egală măsură, înzestrările pentru dramaturgie ale *Navei Semel*, dedicându-și gingașa împletitură propriilor ei gemeni, *Eyal-Eyal* și *Nimdor*. Scriitoarea israeliană face parte din a doua generație a originarilor din România și e cunoscută cititorilor de la noi, prin mai multe traduceri de proză și, recent, - o piesă de teatru, pusă în scenă la „Nottara”. Autoarea explorează lumea copilăriei cu înțelegerea specială a adulților în care sufletul de copil trăiește încă. Vase comunicante există între sensibilitatea *Navei Semel* și a lui *Ștefan Iureș*. În carte sunt narate peripețiile a doi copii răătăciți în culisele unui teatru de păpuși, deveniți eroi fără voie ai unei *commedia dell'arte* plină de candoare, umor, tandrețe. De ce „locul acțiunii” e un teatru? Fiindcă „teatrul este locul care te învață să visezi cu ochii deschiși”, opina *Ștefan Iureș*; mod de a dezvălui sensul filosofic al cărții, dar a se dezvălui și pe sine. Îmi citează, de fapt, „joacă” o frază din „Cine a sustras spectacolul?”: „Vrăjitoarea a ridicat capacul cazanului și ne-a oferit niște gumă de mestecat. Am refuzat-o. Niciodată nu trebuie să primești dulciuri de la o vrăjitoare, chiar dacă nu e reală”. Mărturisesc c-am citit-o cu mult mai multă plăcere decât multe din opurile pentru „cei mari”, dar o carte pentru copii pierde, dacă e recenzată. Cred că literaturii de calitate pentru copii i se poate aplica reacția lui *Rubinstein* atunci când i s-a cerut să-l explice pe *Chopin*. „Sigur!”, a răspuns. S-a așezat la pian și a început să-l cânte. „Cine a sustras spectacolul?” beneficiază de traducerea impecabilă a *Antoanetei Ralian* și de ilustrațiile cunoscutele grafician israelian *Avner Katz*.

\*

Povestea de dragoste între „Leyla și Mecuun” - carte cu același titlu, în ediție bilingvă, română și turcă, a unuia dintre cei mai importanți

scriitori turci, *Fuzulî*, apărută la *Kriterion* - este mai tânără cu 50 de ani decât povestea lui *Romeo* și a *Julietei*, a spus traducătorul ei, dr. *Nevzat Yusuf Sarigol*. Lansarea cărții a avut loc la același stand care adăpostea și *Hasefer*-ul: *Minoritățile Naționale din România*. Ediția a fost îngrijită de conf. dr. *George Grigore*. Cartea a fost recomandată de redactorul ei, *Elena Diatcu*, care a subliniat însemnătatea popularizării unei literaturi, prea puțin cunoscute în România, scrisă în turca veche. La fel - și poezia scrisă în persana veche. Un exemplu: *Mawlana Celaleddin Rumi*, unul dintre marii gânditori și poeți persani, de la a cărui naștere s-au împlinit 800 de ani. Aniversarea a fost marcată în calendarul U.N.E.S.C.O. printr-un concurs, pentru elevi, de ilustrații după poemele lui *Rumi*. Laureatii, însoțiți de prof. *Lucreția Băluță*, 15 scriitori, traducători, critici literari au fost invitați la I.C.R. din Istanbul, participând și la Târgul Internațional de Carte de pe malurile Bosforului. Cartea lui *Fuzulî*, scrisă în dialect azer, a servit drept libret pentru opera cu același nume.

\*

Bibliopolis al comunicării umane

Numai din secolul XX și începutul secolului XXI au fost prezenți în rafturile standurilor din Târg atâția scriitori evrei de primă mărime încât enumerarea lor ar deveni împovărătoare. Mă limitez la câteva lansări și invitații speciali: Editura Polirom: „Cortina de ceață” - *Vladimir Tismăneanu* în dialog cu *Mircea Mihăieș* și „Reinventarea politicului. Europa răsăriteană de la Stalin la Havel”, ediția a II-a revăzută, de *Vladimir Tismăneanu*. Art Grup Editorial - „Minima Moralia”, de *Theodor Adorno*; invitat special - prof. univ. dr. *Paul Cornea*. Editura Compania: „Istorie cu copii și Pârș, măță, frunză de gutuie”, de *Laura Grünberg* și ilustrații de *Cristi Gașpar*. La lansarea cărților scrise de *Basarab Nițolescu* „Noi, particula și lumea”, „Transdisciplinarea. Manifest”, „Între știință și religie”, apărute în Editura *Junimea*, invitat special a fost acad. *Solomon Marcus*. Volumul II al memoriilor și însemnărilor lui *Petre Solomon*, „Am să vă povestesc cândva aceste zile”, a fost lansat la Editura *Vinea*, recomandat de *Yvonne Hasan* și *Nicolae Tzone*.

\*

Târgul - un festival al Cărții așteptat de la an la an - a reușit, o dată în plus: ● să adâncească triada informație-dialog-înțelegere a Celuilalt ● să creeze un teritoriu al armoniei pe care numai promisiunea lecturii îl poate crea ● să ne ofere sentimentul tonic că există un Bibliopolis al comunicării interumane, tivind culorile sumbre ale acestui început de veac cu binefăcătoare, reînnoită speranță.

IULIA DELEANU

Pe Aurel Felea l-am cunoscut într-o seară de sărbătoare, la familia Giroveanu, pe vremea când aceasta era fericită și locuia undeva, prin Piața Lahovary...

Inventatorii



de cântec

Nu mai țin minte ce sărbătoare era, atâtea sărbători au trecut peste mine încât pe cele mai multe le-am uitat. Felea era pe atunci un autor cunoscut, plin de succes, iar eu - un anonim, plin de tinerețe.

Îmi amintesc că, după *Kiduş*, l-am felicitat pentru cântecele lui.

- Nu, să nu faci asta, s-a întristat Felea. Este cea mai mizerabilă meserie din lume. Dacă scrii un text bun, nu face succes, nu „prinde”. Dacă ai nimerit un cântec de mare succes, meritul este doar al compozitorului și toți criticii se reped să te mănânce de viu, cum ai putut să scrii un text atât de stupid pe o melodie atât de frumoasă. De altfel, numele textierului nici nu este pomenit, decât atunci când vreun ziar înșiră numele acelor care fac de rușine muzica ușoară românească, prin texte criminale.

...Să nu scrii vreodată un text de cântec, te vâd tinerel, și vei rămâne cu stigmatul de textier toată viața. La noi, „textier” înseamnă un fel de scriitor ratat. La francezi e și mai rău: ei le spun textierilor parolieri, adică „făcători de cuvinte”, deși unii dintre ei sunt

AUREL FELEA

cei mai mari poeți ai literaturii franceze... Așa e destinul meseriei de textier, ferește-te cât mai poți...

Sigur că în seara aceea nu i-am dat dreptate. Ba, chiar mi se pare că l-am contrazis vehement. Și a fost nevoie să treacă o jumătate de secol, ca să-mi dau seama câtă dreptate a avut... Dar era prea târziu, pentru amândoi.

Aurel Felea a fost un minunat creator de cântece, un adevărat inventator, pentru că le oferea șlagărelor, pe care le scria, legitimitate. El le libera pașaportul de a circula prin lume cu propria lor identitate, fiecare cântec era altcineva.

A colaborat cu cei mai de seamă compozitori români. A scris spectacole de revistă, opere, comedii muzicale, emisiuni de radio și televiziune. Nu există nici un nume important de compozitor de muzică ușoară care să nu fi colaborat cu Aurel Felea, un profesionist pur-sânge. Multe din cântecele pe care le-a „inventat” acest poet al cântecului au circulat, încununat de succes, decenii întregi și mai circulă încă...

Era un bărbat tăcut, modest și timid, care avea un singur orgoliu: acela de a nu avea orgolii. Nu l-am auzit niciodată ridicând glasul sau certându-se cu cineva. Prietenii și apropiații chiar ajunseseră să-l alinte cu un fel de diminutiv, zicându-i „Feliuță”.

Și „Feliuță” s-a stins într-o zi, exact așa cum a trăit: tăcut și departe de lumea dezlănțuită.

Acum, cei mai mulți l-au uitat. Numai minunata lui soție, actrița *Didi Ionescu*, și prietenii care au mai rămas își mai aduc aminte de el și îi păstrează amintirea. Cât vor mai putea.

Eu am însă un motiv în plus să mi-l amintesc: am fost, în ultimele două decenii, spectatorul entuziast al spectacolelor de *Purim* scrise de el, a căror absență o resimt cu durere în fiecare an.

Sigur că viața merge înainte și, în fiecare an, *Purim* va fi sărbătorit cum se cuvine.

Dar mă tem că niciodată spectacolele de *Purim* din minunata sală, renovată, de pe *Popa Soare*, nu vor mai semăna cu cele scrise cândva, ani de-a rândul, de Aurel Felea...

AUREL STORIN

HANUCA 5768

Dr. AUREL VAINER,  
președintele  
F.C.E.R.

## Meditații la ora unor mari reînnoiri

Urmare din pag. 1

Putem vorbi despre reîntinerire în cele mai diverse sectoare de activitate a F.C.E.R.: ● modernizarea Căminului „Rosen” ● inaugurarea Centrelor Comunitare Evreiești din Oradea și București, în parteneriat cu JOINT ● încheierea primei etape a Programului de reconstrucție și modernizare a Centrelor de instruire și recreere de la Cristian, Borsec, Eforie-Nord. După Holocaust, după jumătate de veac de totalitarism, copii, tineri, oameni de vârstă medie și cei aparținând generației de aur își afirmă demni identitatea iudaică. Aceasta este, de fapt, esența sărbătorii de Hanuca: reînnoirea la valorile spirituale iudaice, victoria asupra vicisitudinilor și asimilării.

Câteva repere istorice sunt, cred, necesare. În anul 332 î.e.a., *Alexandru Cel Mare* cucerește Orientul Apropiat.

Începând de atunci, Iudeea antică trăiește sub tutela suveranilor eleni. Clasa de mijloc și societatea înaltă a vremii își însușesc treptat elenismul ca mod de viață. Procesul de elenizare este, însă, unul de suprafață. La sate, viața tradițională continuă. Abia când monarhul *Seleucid Antiohus al IV-lea Epifanes* (175-174 î.e.a.), care, urmărind să asigure, prin forță, unitatea religioasă a imperiului, atacă monoteismul, principiul fundamental al iudaismului, preotul *Matitiah*, din *Modiin*, împreună cu fiii săi, încep, în 167 î.e.a., revolta împotriva ocupantului străin. Circa 6.000 de oameni, conștienți că *Antiohus Seleucidul* țintea să distrugă identitatea noastră spirituală, se adună în jurul lui *Matitiah* și a fiilor săi, *Hașmonei*, care purtau numele străbunicului lui *Matitiah*,

*Asamoniaos*, conform lui *Josephus Flavius*. Supranumele de *Macabei* (*makaba* înseamnă, în ebraică, ciocan) îl căpătă în luptele cu ocupantul străin, în care dau dovadă de curaj, forță morală, calități militare remarcabile. O luptă inegală, în care cei puțini și slab înarmați, dar însuflețiți de credință, obțin victoria asupra unei armate bine structurate. La 25 Kislev 164 î.e.a., Templul este



purificat și reinaugurat. Numele sărbătorii vine chiar de la cuvintele ebraice *Hanucă Habait* = reînnoire, reinaugurare.

Hanuca este o pagină de istorie națională și universală. Națională, din considerentele mai sus amintite. Universală, fiindcă, fără să fi fost salvat monoteismul, n-ar fi existat, azi, cele două mari religii ale lumii: creștinismul și islamul.

Când *lehuda Macabeu*, conducătorul revoltei, recucereste Ierusalimul și începe acțiunea de purificare a Templului, pângărit de *Antiohus al IV-lea Seleucidul*, se descoperă într-un ungher un vas cu untdelemn scăpat de profanare. În loc să dureze o singură zi, puterea sa de a arde și de a lumina durează opt zile. În amintirea acestei minuni,

începând cu seara de 25 Kislev, aprindem câte o lumânare până când cele opt lumânări ale *Hanukiei* (*Menora* cu opt brațe) își împlinesc datoria față de străvechiul vas cu untdelemn curat.

Dacă ar fi să găsim un corespondent structural al sufletului iudaic, ar fi această *Hanukia*, simbolizând crezul nostru în forța civilizatoare a luminii. Să fim „or hagoim” - lumină printre popoare - aceasta ne este menirea de la începuturile existenței noastre.

Războiul durează 25 de ani. Evreii câștigă bătălie după bătălie. *Seleucizii* sunt siliți să se retragă. Unul câte unul, însă, patru dintre cei cinci fii ai lui *Matitiah* sunt omorâți în lupte. *Șimon Hașmoneu*, ultimul dintre ei, semnează tratatul de pace cu *Seleucizii* la anul 143 î.e.a., cumulează funcțiile de prinț, mare preot, general comandant și reînnoiește relațiile cu *Sparta* și *Roma*. Este întemeietorul dinastiei *Hașmoneilor*. După un război sângeros, în care imposibilul s-a dovedit posibil, se pun bazele unui nou regat evreiesc în Iudeea.

Continuăm și în acest an, 5768, tradiția *Hanukiadei F.C.E.R.*, inițiată de Șef Rabin dr. *Moses Rosen z.l.*, în urmă cu mai bine de trei decenii, eveniment-unicat în viața evreiască internațională, prilej de: ● mai adâncă apropiere a liderilor Federației de viața comunităților ● mai bună cunoaștere a problemelor cu care se confruntă membrii comunităților noastre ● mai largă deschidere ecumenică. Și trebuie spus că *Hanukiada* este, totodată, un eveniment revigorant, așteptat în fiecare comunitate.

Lumina simbolizează cunoașterea: de la un biet fascicul într-o imensitate de întuneric la luminile științelor, artelor, filosofiei și moralei. Dacă *Israelul* este limitat ca teritoriu, poporul lui *Israel* este nelimitat ca forță creativă. Suntem - după o expresie latină, *non multa sed multum*, cu semnificația puțin, dar bine - oameni care pot, vor și trebuie să lumineze, pentru binele întregii umanități.